

בגמ': רשב"ג כו' הלעיטהו לרשע וימות.

בש"ת בית יצחק (או"ח סי' כ"ט אות ד') דן אם מותר למכור דברי אוכל למי שברור לו שאוכל בלי נטילה וברכה.

והביא דברי הש"ך יו"ד (סי' קנ"א סק"ו) דאין אנו מצווין להפריש מומר מעבירות, ותמה עליו הדגול מרבבה, דהא אע"פ שחטא ישראל הוא, ואמאי אינו מצוה להפרישו. וביאר הדגול מרבבה דכל מי שהוא מזיד בדבר אינו צריך להפריש ממנו, דרק קטן שהוא שוגג צריך להפרישו.

והבית יצחק כתב על פי דברי רשב"ג דהלעיטהו לרשע וימות, דאף דאסור להכשיל אותו משום ולפני עור לא תתן מכשול, אבל הכא דקאי בתרי עברי נהרא, דאסור רק משום מסייע ידי עוברי עבירה כל זה הוא בעובר עבירה בשוגג, אבל במי שהוא מזיד אין איסור בזה, והלעיטהו לרשע.

★ ★

בגמ': אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בשביעית דהפקר ניהו אבל בשאר שני שבוע הלעיטהו לרשע וימות.

בפרשת וירא (בראשית יט, ה) נאמר, ויקראו אל לוט ויאמרו לו איה האנשים אשר באו אליך הלילה הוציאם אלינו ונדעה אותם, וכתב הרמב"ן, 'אוציאה נא אתהן אליכם. מתוך שבחו של האיש הזה באנו לידי גנותו, שהיה טורח מאד על אכסניא שלו להציל אותם מפני שבאו בצל קורתו, אבל שיפיים אנשי העיר בהפקר בנותיו אין זה כי אם רוע לב, שלא היה ענין הזמה בנשים מרוחק בעיניו, ולא היה עושה לבנותיו חמס גדול כפי דעתו.

בכ"י חמדה הקשה, למה לא למד עליו זכות, דכוונתו של לוט היתה להציל את האנשים מחטא משכב זכור, דבן נח מוזהר עליו, מה שאין כן בזה שמפקיר את בנותיו לזנות, אין עוברים על שום חטא.

וביאר, דהרמב"ן סובר, דכל מה שנחלקו רבנן ורבי שמעון בן גמליאל אם אומרים 'הלעיטהו לרשע וימות' ומוטל עלינו לפקח שהרשעים לא יעברו על עוד איסורין היינו דוקא בישראל משום ערבות, אבל בכך נח דאין ערבות ומצות תוכחה לכולי עלמא אין לנו לחשוש שלא יעברו על איסורים,

ולכן לא היה ללוט להפקיר את בנותיו כדי שלא יחטאו באיסור אחר, ושפיר היה יכול להניחם לחטוא, ומכך שלא חס על בנותיו מוכח שלא היה הזימה דבר מרוחק מעיניו וכמו שכתב הרמב"ן.

★ ★

בגמ': והצנועין מניחין את המעות וכו'.

החקרי לב (קונטרס כונן לחקר בחיו"ד סוף ח"ב) העיר דלמה תלה התנא ענין זה בצניעות והרי הענין תלוי בכשרות ובצדקות ולא בצניעות. [נוע"י בירושלמי דמאי פ"ו ה"ב]. וכתב החקרי לב דבאמת יש לדקדק מאי עדיפות דהני צנועין, והרי קיי"ל דהפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט. וע"ש שר"ל דלא אמרו דהפטור מן הדבר ועושהו דנקרא הדיוט רק בעושה כן בפרהסיא, אבל בצניעה שרי, והביא סמוכין לזה מדברי הפוסקים.

וע"כ שפיר תלה התנא ענין זה בצניעות, דלולא שהיה צנועין ומקפידין לעשות חומרא זו בצניעה, לא היה בהנהגה זו רק הדיוטות דהפטור מן הדבר נקרא הדיוט.

★ ★

בגמ': צנועין ורבי דוסא אמרו דבר אחד.

בש"ת הב"ח (סי' קכ"ד) כתב לגבי אופה מצות בפסח וחושי שמא יבואו פירוין לידי חימוץ, דמהני ביטול לפני שיתחמצו, דהפקר מהני בדבר שלב"ל ודבר שאינו ברשותו.

ותמה עליו בקצות החושן (סי' רי"א ס"ק ד') מסוגיין, דאמר הכא צנועין ורבי דוסא אמרו דבר אחד, צנועין הא דאמרן, רבי דוסא דתנן ר' דוסא אומר לעיתותי ערב אומר שלקטו עניים יהא הפקר, ויוצא מכאן דלריו"ח שסובר שגזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינם יכולים להקדישו, זה לפי שאינו שלו, וזה לפי שאינו ברשותו, כמו שאין הבעלים הנגזל יכול להקדיש ולמכור, ה"נ אינו יכול להפקיר ודלא כהב"ח.

בנתיבות המשפט (שם סק"א) יישב דעת הב"ח, דבודאי גם הב"ח מודה שאינו יכול להפקיר דשלב"ל ודבר שאינו ברשותו, אלא כוונת הב"ח הוא, שחמץ לאח"ז עשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו לענין להתחייב עליו משום בל יראה ובל ימצא, וזה ברור שאדם יכול לומר עכשיו שאינו רוצה לזכות במתנה שאחר יתן לו לאחר זמן, וא"כ כמו כן